

розвитку управлінських навичок та підвищенню ефективності управлінської діяльності в освітніх установах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності: монографія. Київ : Наук. світ, 2008. 318 с.
2. Брюховецька О. В. Психологія професійної толерантності керівників загальноосвітніх навчальних закладів : монографія. Київ : Інтер-сервіс, 2018. 360 с.
3. Карамушка Л. М., Ткалич М. Г. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2009. 262 с.
4. Клочко А.О. Психологія розвитку інноваційних стилів управління у менеджерів освітніх організацій : монографія. Біла Церква, 2021. 300 с.
5. Кошинець О. Ю. Соціально-психологічні особливості управлінської діяльності керівника закладу освіти : дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2021. 188 с.
6. Науково-методичні засади формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій у системі післядипломної педагогічної освіти : наук.-метод. посібник / за ред. О. І. Бондарчук. Київ : Педагогічна думка, 2012. 144 с.
7. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / за ред. Г.Д. Щекатунової. Київ : Педагогічна думка, 2013. 264 с.
8. Психологічний супровід формування демократичних засад і профілактики й розв'язання конфліктів у закладі освіти / за ред. В. Г. Панка. Київ : Ніка-Центр, 2021. 168 с.
9. Психологічні технології підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості : монографія / за ред. Л.М. Карамушки. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 240 с.

Маркович Олеся

Науковий керівник – доц. Одинцова Галина

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Реформування сучасної початкової освіти лежить на шляху подолання ізольованого й окремого викладання навчальних предметів, навчальних тем і проблем і створення принципово нових освітніх програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивальний підхід з використанням інтегрованих підручників, впровадженням інтегрованих курсів, проведенням інтегрованих уроків, використанням системи інтегрованих завдань.

У Державному стандарті початкової освіти [2] пропонується забезпечувати інтегрованість змісту освіти на основі ключових компетентностей, що має на меті підвищити якість освіти та позитивно вплинути на самооцінку учня. Він передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі з урахуванням інтегрування предмета або курсу за темами, проблемами, проектами, блоками тощо.

Мета статті – обґрунтувати доцільність використання інтегрованого навчання як засобу розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

Інтеграція навчання розглядається як «відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення наскрізних тем (тематична інтеграція); це створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднували б в єдине ціле знання з різних галузей» [4, с. 136]. Проблеми інтегрованого навчання у початковій школі досліджували Н. Антонов, І. Бех, І. Большакова, Н. Вегера, С. Гончаренко, Н. Грачова, А. Григорчук, М. Іванчук, А. Зимульдінова, І. Козловська, А. Коломієць, Т. Корольок, В. Моргун, І. Пастирська, Н. Присяжнюк та ін.

Учені сходяться на думці, що інтеграція як об'єднання у ціле певних частин чи елементів вважається «необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого створюється цілісна картина світу у навчально-виховному процесі» [3, с. 87].

У контексті мовно-літературної освітньої галузі інтегроване навчання відіграє ключову роль, оскільки мова та читання тісно пов'язані з іншими дисциплінами і є основними інструментами формування загальної культури дитини, її пізнавальних та комунікативних

здібностей. Найчастіше вивчення мови відбувається в поєднанні з літературою, історією, природознавством, музичною та образотворчою діяльністю, що своєю чергою сприяє формуванню цілісного розуміння світу, системного мислення, де учні можуть більш ефективно засвоювати знання через взаємозв'язки між різними галузями, розширюючи контекст виучуваної теми. Зміст таких уроків поступово збагачується новими відомостями, до того ж «учні не гублять з поля зору вихідну проблему, а розширюють і поглиблюють коло пов'язаних з нею знань» [7, с. 26], а самі уроки таким чином стають більш динамічними та інтерактивними, що зацікавлює дітей і стимулює їх до активної участі.

У методичній літературі знаходимо різні види творчої діяльності дітей, спрямовані на розвиток мовлення з урахуванням інтегрованого навчання: театральномовленнєва, образотворчомовленнєва, музичномовленнєва, літературномовленнєва [1]; «уроки милування», які передбачають творче сприймання учнями краси природи на емоційно-зв'язному рівні і відображення власних вражень через виконання творчих завдань [5]; комплекси творчих вправ «Слово і природа», «Дивлюсь і відчуваю», «Оспівай предметний світ», спрямовані на формування здатності проникати у смисл речей, помічати їх неповторну красу [6] тощо.

Вивчення мови в контексті різних тем допомагає учням краще опанувати нову лексику, сприяє розвитку комунікативних умінь, створює можливості для практичного використання мови в різних ситуаціях. Це сприяє кращому засвоєнню термінології та розширенню словникового запасу. Використання групових обговорень, дебатів та рольових ігор дозволяє учням практикувати мовлення в різних соціальних контекстах, покращуючи навички спілкування. Це не лише покращує їхні комунікативні навички, але й сприяє глибшому розумінню предметів, з якими вони працюють. Інтегроване навчання заохочує учнів аналізувати інформацію з різних джерел і формувати власну точку зору, створюючи реальні ситуації для спілкування, що робить навчання більш змістовним і цікавим.

Під час вивчення української мови і читання в початковій школі можна запропонувати такі види завдань інтегрованого характеру:

- прослуховування музики до прочитаних творів, що сприяє поліпшенню інформаційного та емоційного сприймання, впливає на почуття учнів, розвиває емоційну чутливість та естетичні смаки;
- читання текстів у ролях, драматизація та інсценізація прочитаного, що дає можливість учням глибше зануритися в контекст, обговорити емоції та дії персонажів; виготовлення ляльок, масок та інших атрибутів для театралізованого дійства;
- створення словесних та графічних малюнків за прочитаними художніми творами як вияв власного бачення обговорюваної теми чи проблеми;
- дискусії на обрані теми, що допомагають учням висловлювати свої думки та почуття з урахуванням контент-орієнтованих контекстів, покращуючи навички усного мовлення;
- створення навчальних проєктів, які поєднують мовно-літературні аналізи та творчі завдання з інших предметів, що спонукає дітей до аналізу та синтезу інформації;
- розгляд картин для створення в уяві дітей літературно-художнього образу; створення ілюстрацій до прочитаних творів; написання власних казок чи інших творів з ілюстраціями, що розвиває художній смак і просторове мислення учнів;
- написання есе з використанням найрізноманітніших засобів мовної виразності з метою кращого розуміння не лише мовно-літературних, але й культурних та соціальних явищ тощо.

Отже, використання інтегрованого навчання у процесі вивчення мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі є інноваційним підходом, який допомагає учням засвоювати знання більш цілісно на основі міжпредметних зв'язків та глибшого розуміння тем, створюючи таким чином єдине освітнє середовище. Інтегровані уроки є цікавішими для учнів, оскільки вони поєднують різні форми діяльності: читання, обговорення, театралізацію, малювання, проєктні роботи. Вони позитивно впливають на результативність процесу розвитку зв'язного мовлення здобувачів освіти: мовні знання набувають системності, мовленнєво-комунікативні уміння стають узагальненими, комплексними, посилюється світоглядна спрямованість пізнавальних інтересів учнів, ефективно формуються переконання, досягається розвиток комунікативної особистості. Це розвиває когнітивні та комунікативні навички учнів, підвищує мотивацію до навчання, а також сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, яка вміє застосовувати отримані знання на практиці, бачити

взаємозв'язки між різними сферами життя і творчо підходити до вирішення завдань, які мають практичну та життєву значущість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2006. 119 с.
2. Державний стандарт початкової освіти (2018). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи : дидактичні основи : монографія. Львів : Світ, 2009. 302 с.
4. Короткий термінологічний словник з педагогіки / уклад. С.Т. Мельничук. Кіровоград, 2014. 284 с.
5. Лусс Т.В. Формування навичок комунікативно-ігрової діяльності у молодших школярів. Чернівці : Букрек, 2019. 96 с.
6. Полевикова О. Система творчих вправ як засіб розвитку мотивації до вивчення рідної мови у молодших школярів : посібник. Херсон : ХДУ, 2014. 100 с.
7. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки в початковій школі. Харків : Основа; Тріада+, 2017. 124 с.

Ждан Христина

Науковий керівник – доц. Крупник Іван

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Вступ. Проблема особливостей розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку є актуальною як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Старший дошкільний вік є важливим етапом у формуванні особистості, коли дитина активно пізнає навколишній світ і вчиться взаємодіяти з іншими, це вік активного розвитку емоційної сфери.

На сьогоднішній день емоційна сфера розглядається як найважливіший аспект у формуванні особистості дошкільника, рівень розвитку якої впливає на загальний розвиток та майбутнє дитини дошкільного віку, на оволодіння нею різноманітними видами діяльності.

Дослідженням емоційної сфери дітей займалися українські психологи та педагоги І. Бех, В. Зеньківський, Н. Карпенко, О. Кононко, В. Котирло, С.Кравчук, О. Кучерова, І. Сікорський, Т. Піроженко, Н. Трофаїла та інші. Емоційну сферу В. Котирло характеризувала як фундамент на якому формується особистість дитини і підкреслювала, що емоційна сфера дитини зв'язує її з навколишнім світом. Т. Піроженко розвиненість емоційної сфери визначає як базову основу для формування ціннісного ставлення та ціннісних орієнтацій дитини і характеризує її особистісну зрілість [1,3].

Мета статті – висвітлити особливості емоційної сфери старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу. В сучасному суспільстві зростає увага до проблеми емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Це пояснюється дотичністю проблеми емоційного розвитку до вирішення питань пов'язаних з формуванням емоційної сфери, яка має вагомим значення у розвитку особистості старшого дошкільника [4].

У старшому дошкільному віці спостерігається значний прогрес у розвитку емоційної сфери дитини - відбувається формування базових емоційних реакцій, емпатії, саморегуляції, самосвідомості та соціальної адаптації, виникнення провідних мотивів. Розвивається здатність контролювати свої емоції та поведінку, регулювати їх через своє ставлення до явищ та виникнення нових інтересів і дотримуватися соціально-прийнятих норм поведінки. Проте саме в цей період виникають і певні труднощі в емоційному розвитку дітей, що можуть мати негативні наслідки в майбутньому. Тому, як для педагогів, так і для батьків, важливо звертати особливу увагу та здійснювати своєчасний вплив на емоційну сферу дітей [1].

Вікові особливості емоційної сфери старших дошкільників включають кілька ключових аспектів, які характеризують їхній емоційний розвиток на цьому етапі: розпізнавання, вираження та регуляція емоцій, виникнення емпатії та розвиток соціальних навичок, кожний з яких є важливим в емоційному розвитку дитини.

Емоційний світ дитини старшого дошкільного віку виходить на новий рівень: дитина починає випробовувати нові, раніше не знайомі їй емоції, орієнтується в основних емоціях і почуттях, назвах та особливостях проявів основних емоцій, розуміє різницю між емоційними станами, не тільки впізнає, а й розрізняє свої емоції та емоції інших за їх зовнішнім проявом.